

Kritisk-kreative aspekter af praksisfaglig undervisning og læring

NiSE-webinar 7. maj 2024

Julie Borup Jensen, ph.d., professor

Forskningsgruppeleder CO-LEARN

Institut for Kultur og Læring

Aalborg Universitet



Oplæggets indhold

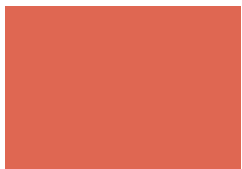
- ▶ Et eksempel fra projektet
Praksisfaglighed i skolen
- ▶ Praksisfaglighed, kritisk undren og kreativitet
- ▶ Praksisfaglighed – muligheder og faldgruber?

Hvad er viden – og dermed læring?

- ▶ Retorisk. politisk opgør med vidensforståelser og -hierarkier, herunder
 - ▶ Ikke-akademiske vidensformer tales op
 - ▶ Flere former for læring fremhæves
 - ▶ Praksisfaglighed som et eksempel
- ▶ Men har vi erfaringer med og begreber for, hvordan ikke-akademiske vidensformer ser ud?
- ▶ Anerkendes de "hvor det gælder" (eksamensformer, karakterskala, samfundsdiskursen, uddannelsessystemet generelt)?

▶ Gammel vin?

▶ Nye flasker?



“Praksisfaglighed i skolen”: storskala-aktionsforskning

- 57 grund- og erhvervsskoler
- Fra policy-begreb til meningsfuld praksis – lærerne og lederne som medudviklere
- En kombination af aktionsforskningscirkler og forandringsteori
- Praktiske eksperimenter med undervisning og teoretisk refleksion over undervisning



“Praksisfaglighed i skolen”: storskala-aktionsforskning

Lærernes eksperimenter pegede på følgende læringsforståelser:

- Erfaringslæring og praktisk eksperimentering (f.eks. Dewey 1988)
- Problembaseret læring (f.eks. Kolmos & Holmgaard, 2017)
- Kreativitet (Jensen 2023)
- Æstetiske læreprocesser (Austring og Sørensen 2006)
- Teori (fag) og praksis – forskellige sider af samme sag (Eikeland 2023)
- Situeret læring (Lave & Wenger 1991)

Praksisfaglighed som mulighed for at eleverne kan handle kreativt



**AALBORG
UNIVERSITET**



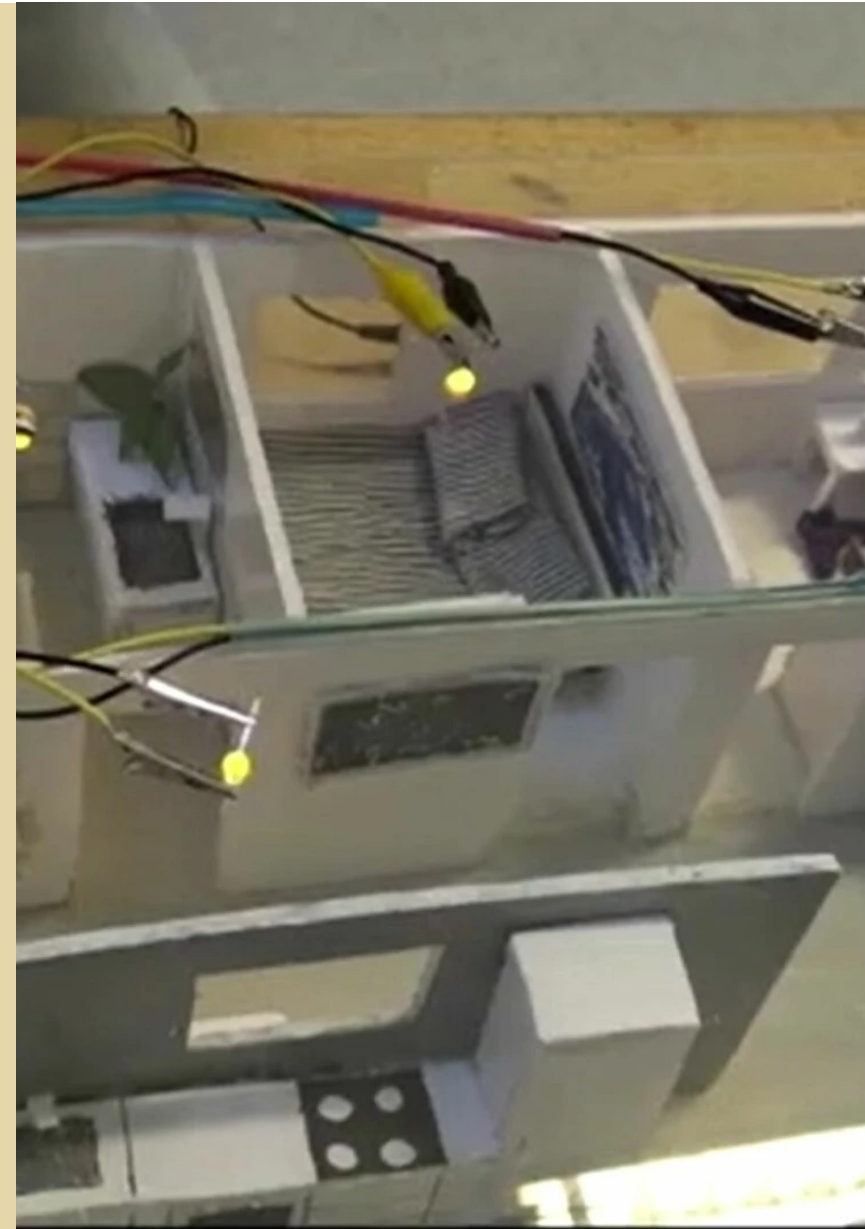
Mini-boliger

Design en minibolig til enten: en kernefamilie, en regnbuefamilie, et pensionistægtepar, en single, eller en person med handicap

Hvad siger lærerne?

Chance for at få kroppen med

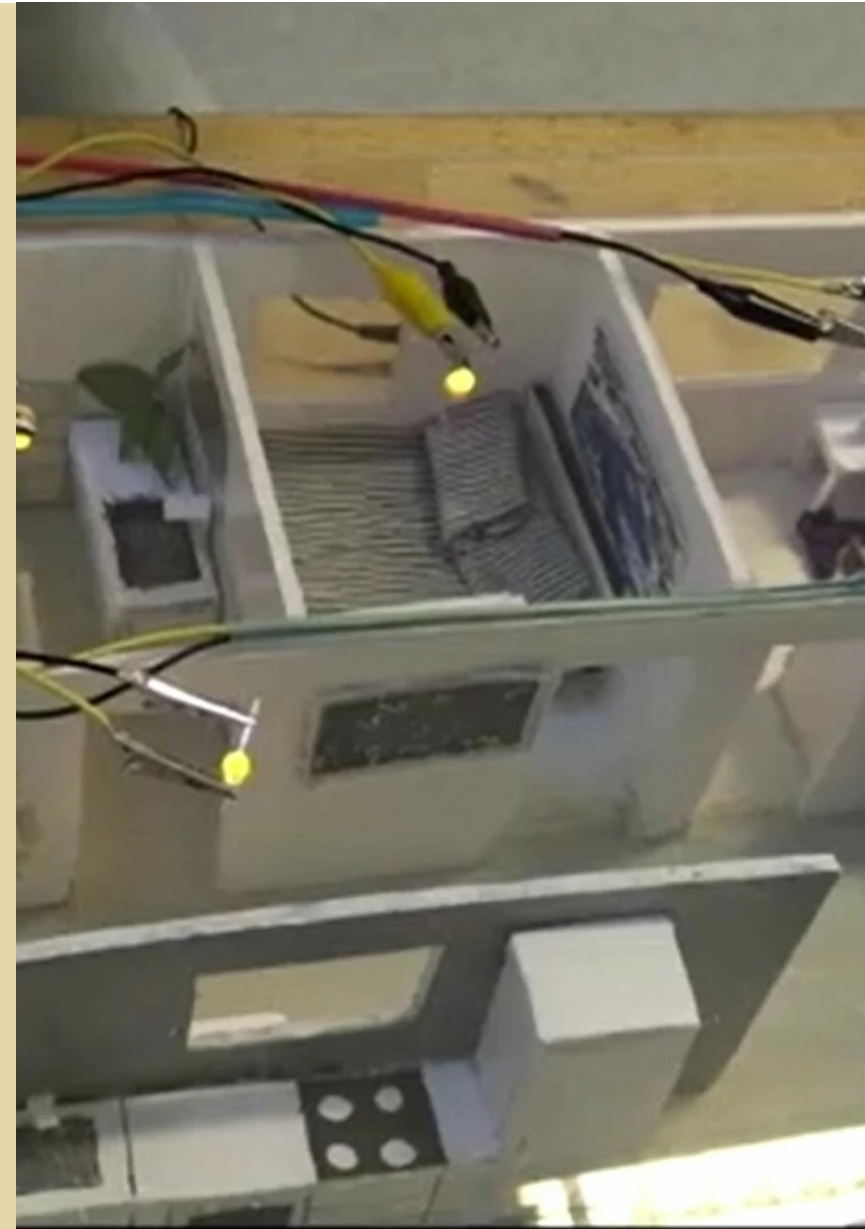
- ▶ *Lærer: Det skal være så virkelighedsnært som muligt – det er en skala, hvor de skal mærke det på kroppen, have noget i hænderne. Føle, høre, smage, røre. Alt det med sanser og materialer er vigtigt*
- ▶ *Mig: Hvordan kan det være?*
- ▶ *Lærer: Hvis ikke de får nogle forskellige indtryk, hvordan skal de så kunne engagere sig? hvordan skulle de kunne forestille sig at **noget kunne være anderledes?***



Kreativitet?

John Dewey (1933)

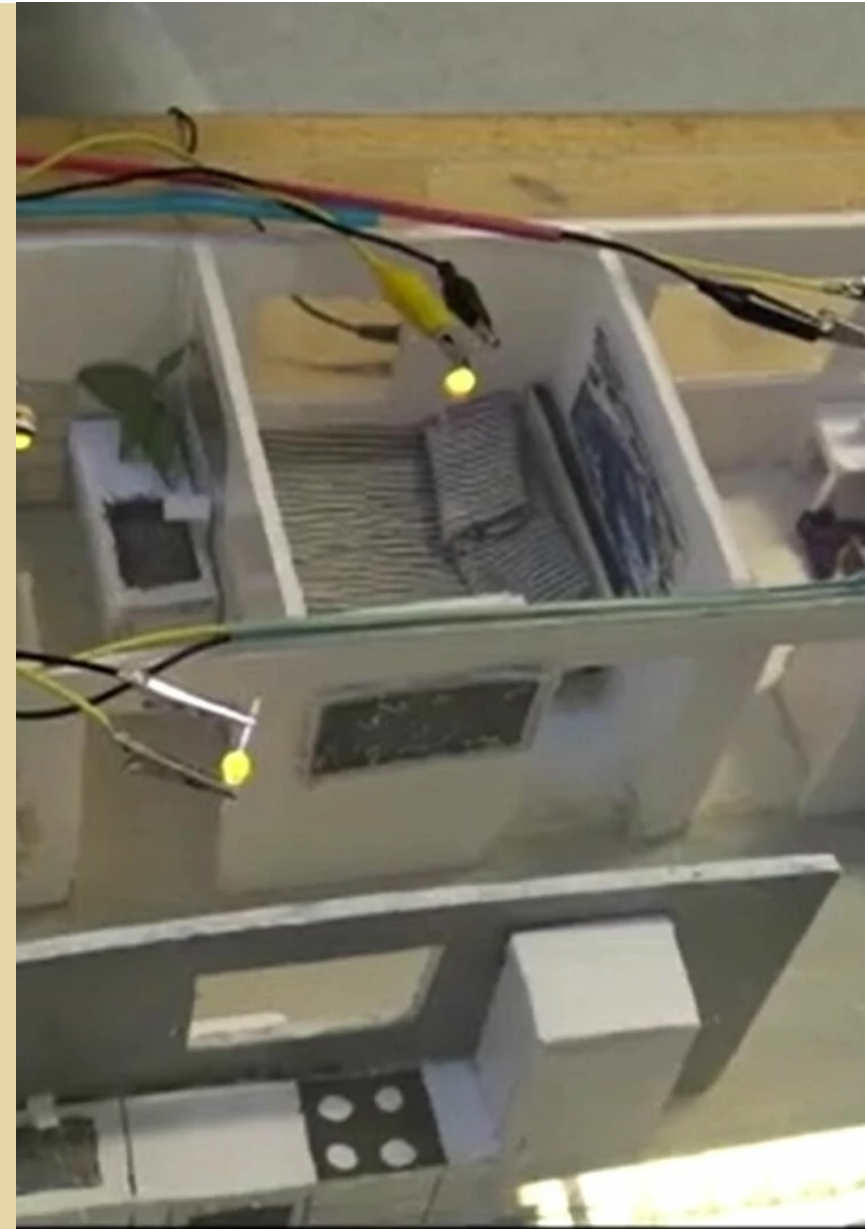
- Kreativitet **en integreret del af læreprocessen, ikke et resultat**
- **Løse problemer** – praktiske og erkendelsesmæssige
- Undersøge **uoverensstemmelser** mellem det man ved og det situationen kræver
- Kreativitet:
 - undersøgelsen af det, man ikke ved
 - forestille sig, hvordan man finder ud af det, man ikke ved
- Ikke en isoleret tankeproces, men en helt konkret **udforskning af omverden med krop og sanser**



Kreativitet og dømmekraft

Deweys normative endemål med kritisk kreativitet:
refleksivitet, selvstændig stillingtagen og dømmekraft.

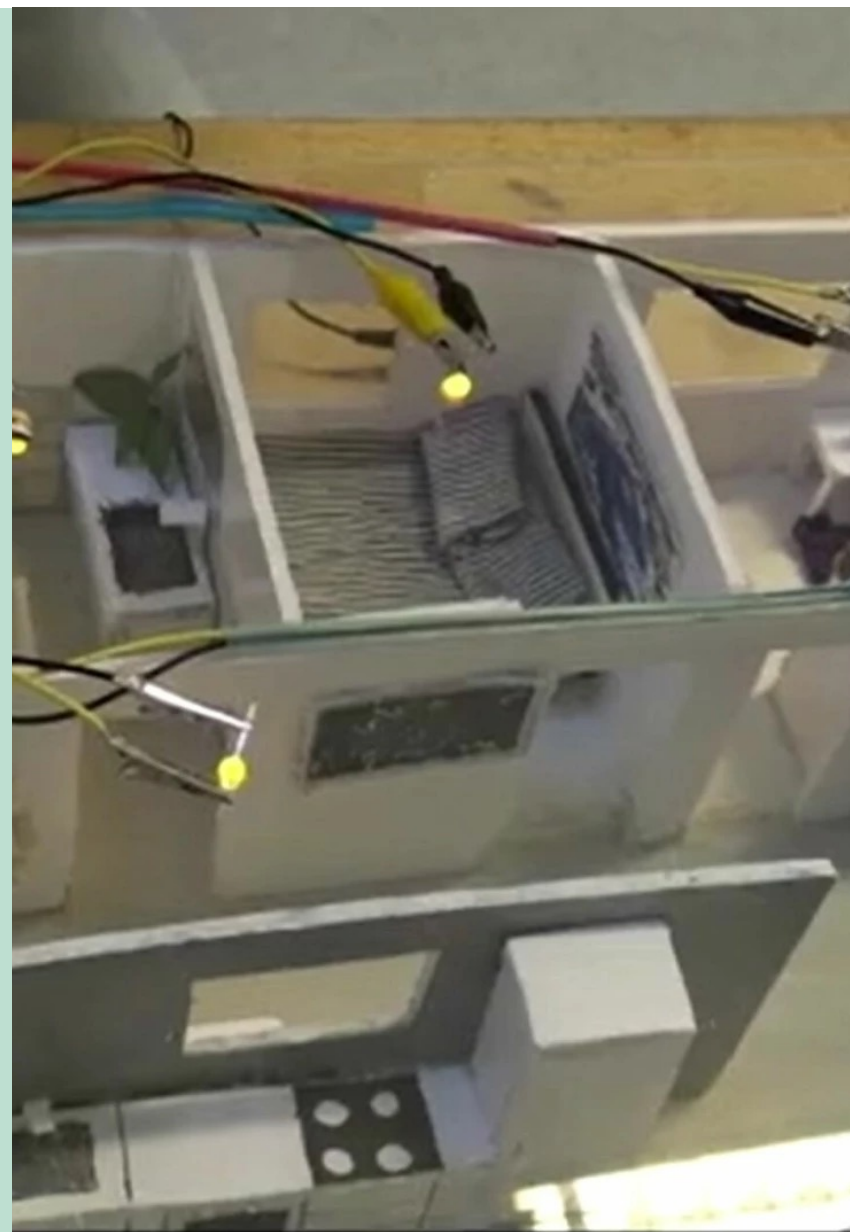
1. afhænger af elevens muligheder for at **stille spørgsmål til det kulturelt givne**, til magtstrukturer og kulturelle konventioner og normer
2. er grundlaget for at **forestille sig** nye handlinger og måder at anskue verden på
3. er grundlaget for muligheder for at **handle, forhandle og tænke demokratisk** i fællesskab med andre



Hvad siger eleverne?

- ▶ **Sætter sig ind i** en "målgruppe": sætter fordomme på spil – ser verden fra andre perspektiver (forestillingsevne)
- ▶ **Anvender** fagene: forestiller sig nye løsninger med fagene – finder ud af, hvad de allerede kan, og hvad de har brug for at undersøge og lære
- ▶ "Gæster" **gør indtryk**: tømrer, arkitekt (forældre til børn i klassen) erhvervsskolelærere (nye ideer)
- ▶ Får lov til at **stille spørgsmål** til det, vi tager for givet (kritisk konstruktiv)

Kræver, at læringsmiljøet ikke er designet til kun at give "rigtige svar", men til at **undre sig og gå på opdagelse** (Eikeland, 2023)



Praksisfagligheds- modellen



Elevens perspektiv

(Jensen et al. 2022)

Krop og erfaring:

- ▶ Eleven lærer **med hele kroppen**

Handling og produkt:

- ▶ Eleven gør noget for at **afprøve en idé**, få en ting til at ske, eller for **skabe et produkt** – et skabende element

Teori og fag:

- ▶ Elevernes kropslige erfaringer, deres handlinger og skabelsen af produkter **afspejler forståelsen af teorier og fag**



Praksisfaglighed – mørke sider?

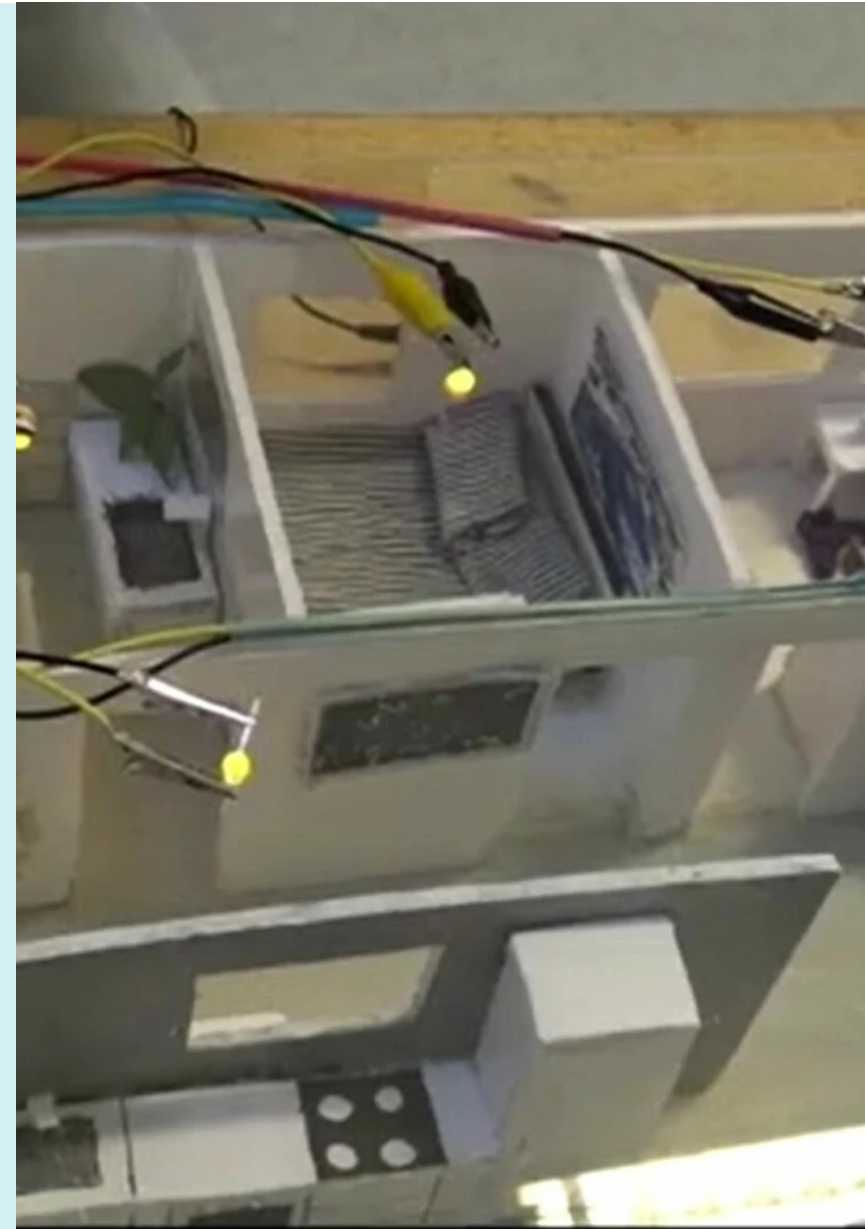
- ▶ Praksisfaglig kreativitet som (ny) **præstationsarena** med endnu flere krav til eleverne?
 - ▶ Stiller krav til læringsmiljøet
- ▶ Erfaringer og viden om opbygning af kreative og kropslige færdigheder kan være **svagt "scriptede"** i uddannelseskulturen
- ▶ Prestige og videns- og uddannelseshierarkier
 - ▶ Praksisfaglighed kan opleves som **risikofyldt**, ikke mindst i forhold til omverden
 - ▶ Kreativitet kan potentielt gøre, at eleverne stiller spørgsmål, som vi **ikke kan svare umiddelbart på**



Eleverne engagerer sig gennem at skabe noget

Når det lykkes:

- ▶ Eleverne **engagerer sig** i sagen og deraf opstår *fællesskabet*
- ▶ Eleverne **forstår fagene** på flere måder (flere vidensformer)
- ▶ Elevernes **kroppe** og hverdagserfaringer aktiveres
- ▶ De skabende processer gør noget "indre" synligt for andre gennem "**værker**" (Bruners (1998) begreb for det fælles tredje):
 - ▶ Sociale processer og fællesskaber opstår
 - ▶ Udtrykker faglighed på en mere-end-verbal måde



Overvejelser og videre spørgsmål

En måde at planlægge, gennemføre og reflektere over:

- ▶ Hvordan lægger vi op til **aktivt (sam)skabende processer** – hvad er en engagerende sag for eleverne?
- ▶ Hvordan kan vi anerkende elevernes **krop/sanser/oplevelse/erfaring i læring?**
- ▶ Hvordan kan vi hjælpe eleverne med at **genkende fagene** i skabende processer?
- ▶ Hvordan bruger vi fagene til at understøtte **elevernes dømmekraft?**
- ▶ Hvordan skaber vi et undersøgende, modigt/trygt og anerkendende **læringsmiljø?**



A top-down view of a wooden desk. On the left, there is a yellow alarm clock with black numbers and hands. Below it are a pair of black-rimmed glasses. In the center, a white ballpoint pen lies vertically. To the right is a spiral-bound notebook with a white cover and a silver metal spiral binding. A semi-transparent white rectangular box is overlaid on the notebook cover, containing the text 'Tak for opmærksomheden!' in a dark blue, sans-serif font.

**Tak
for
opmærksomheden!**

Referencer

- ▶ Astring, B. og Sørensen, M. (2006): *Æstetik og Læring. En Grundbog*. København: Hans Reitzel
- ▶ Dewey, J. (1988). Construction and Criticism. I J. A. Boydston, P. Baysinger & B. Levine (red.), *Dewey, J. The Later Works 1925-1953*. Southern Illinois University Press
- ▶ Jensen, J. B. (2023). Praksisfaglighed og kreativitet. I A. Rasch-Christensen (red.), *Praksisfaglighed i Skolen* Dafolo Forlag A/S.
- ▶ Jensen, J. B. (red.) (2022). *Perspektiver på praksisfaglighed: Skoleudvikling og forandring på tværs*. Aalborg Universitetsforlag. Serie om lærings-, forandrings- og organisationsudviklingsprocesser
- ▶ Kolmos, A., & Holgaard, J. E. (2017). Impact of PBL and company interaction on the transition from engineering education to work. In 6th International Research Symposium on PBL: Social Progress and Sustainability (pp. 87-98). Aalborg Universitetsforlag.